

ART EVA VÁZQUEZ

El viatge a Itàlia, o la travessia del desert

El professor de la Universitat de Girona Xavier Castanyer edita el diari italià, inèdit fins avui, de Josep Aragay, una peça única per conèixer l'impacte del classicisme a la Catalunya noucentista

Quan Josep Aragay va emprendre el viatge a Itàlia, l'abril de 1916, feia més d'un any que havia començat la Gran Guerra. Als seus quaderns en queden impresos rastres lleus però significatius: la desfílada d'un regiment, l'arena patriòtica d'un capellà, el concert d'una banda militar, el trasllat dels tresors del Uffizi per protegir-los de l'aviació alemanya, la xicota d'un pres, un soldat manc, els exiliats de les pensions on s'hostatja. Aragay no deixa mai de preocupar-se pel món que l'envolta, siguin les novetats del front o les penes d'amor d'una orfena florentina, a pesar que l'objectiu del seu viatge d'estudis en sigui una certa negociació, amb tots els sentits treballant porfidiosament per desentranyar el secret de la bellesa de Giotto, Donatello o Gozzoli. Aquestes soles referències serien suficients per donar valor a un dietari que conté allò que sembla faltar a la majoria de textos dels prohoms del noucentisme: una mirada sostinguda a "la gravetat de les coses humanes, a la imatge obscura de la mort". Però hi ha molt més, en el miler de quartilles que va omplir per donar compte de la seva experiència per terres italianes, tan decisiva en la seva vida, que diria que n'havia sortit "un home nou", inflammat per un ideal de puresa que, afrontat a tants d'estímuls, el fa trontollar de cap a peus.

Aragay havia arribat a Itàlia enmig d'una greu crisi personal, després del fracàs de les exposicions individuals que havia presentat, el 1913 i el gener d'aquell mateix 1916, a les Galeries Dalmau i a les Laietanes, de les quals conservava el convenciment penós, alimentat per l'orgull, que estava sent víctima d'enemics envejosos. Itàlia serà, en aquest sentit, el seu camí de perfecció i, al mateix temps, una fuga d'expiació, la necessària travessia pel desert per tal de renèixer guarit d'un temperament que ell mateix dibuixa com el d'un home que es bat amb si mateix, impetuós i turbulent, "com sortint d'un combat i d'una festa tot alhora", i que ha omplert el seu estil d'equívocs i enfarfecés. Contemplant les obres de Rafael, Ghirlandaio, Botticelli o Gozzoli, els frescos del qual al Camposanto de Pisa dirà que són pintats amb una tal aten-

ció a "les entranyes mateixes de la realitat", que sembla que l'artista els hagués estat pintant amb la mà dreta mentre es menjava amb l'esquerra un rosegó de pa, sent que tot en ell es regenera. La rendició davant la fresca naturalitat de Gozzoli –"el meu esperit s'obrirà sovint davant d'ell com la mà d'un mendicant", dirà més endavant– només és comparable a l'èxtasi que el mig ofega en presència de l'imponent *David*, que Miquel Àngel va esculpir quan tenia, com ell, 26 anys. "Miro la meua ruïna i no la curo amb els tresors dels altres", dirà mentre observa amb desolació una obra colossal que li desperta l'impuls d'"estripar-se la cara de vergonya". Al contrari, a Itàlia s'immunitzarà contra la grandiloqüència del barroc, que detesta des de la visió de l'Annunziata de Gènova, amb la seva "fuga d'ornamentació que pertorba i enutja", però també, després d'escoltar Marinetti

durant un acte futurista a la Pèrgola de Florència, contra els clams de l'avantguarda, que combatrà de fet fins al final de la seva vida. "Pobre Marinetti, quanta fatiga és per un home portar a coll una ambició tan terrible i una vanitat tan tremenda", escriurà al seu diari, que Xavier Castanyer, responsable de l'edició, presenta avui al Museu Aragay de Breda (19.30 h), el poble matern on l'artista va acabar establint-se el 1924 i dedicant-se a la ceràmica. Perquè el fet és que tot i el bany de regeneració rebut d'Itàlia i la complicitat d'amics com Francesc Pujols, Manuel Humbert, Xavier Nogués o Jaume Bofill i Mates, el retorn a Catalunya va afrontar-lo de nou al desengany arran de la gran pintura fallida *Vacances*, cosa que fa tèmer que el viatge no li hagués estat més aviat perjudicial, en posar-li davant dels ulls un model de grandesa que no estava en condicions d'emular. *

27
CULTURA
10.01.2014

Josep Aragay, en un retrat de l'època en què va emprendre el seu viatge a Itàlia, als 26 anys i en plena crisi personal pel fracàs de les seves exposicions a Barcelona ARXIU MUSEU ARAGAY

EL DIARI DE VIATGE A ITÀLIA DEL PINTOR JOSEP ARAGAY (1916-1917)
Joan Carreras

Editorial: Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Edició: Xavier Castanyer i Angelet
Pàgines: 432
Preu: 21 euros

Girona